

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויחידות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשְׁת כִּי תבוא

יציאת השבת:

19:26

ירושלים: 19:24

כ' אלול תשפ"ה

הפטרה: קומי אורי

האשכנזים מותחילים סליחות ממוצאי שבת

יציאת שבת ר"ת: 20:04

גיליון 931

מניסת השבת:

18:20

ירושלים: 18:13

"ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך"

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

פרשתנו פותחת במצוות הבאת ביכורים לבית המקדש: "וְהָיָה כִּי תבוא אֶל האָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וִירְשָׁתָהּ וְיִשְׁבַּתָּ בָּהּ. וְלִקְחָתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי האֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְרֵא מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמְתָּ בַטָּנָא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׁנָה שְׁמוֹ שָׁם".

מצוות הביכורים היא דוקא בארץ ישראל. הפתיחה בלשון 'והיה' מלמדת אותנו שעצם ביאתנו לארץ זו שמחה אמיתית וגדולה, שהרי כל לשון והיה הוא לשון שמחה. אך כשאדם נמצא בחוץ לארץ אינו יכול להיות שרוי בשמחה. אך אין זו השמחה היחידה, גם הבאת הביכורים מפרי האדמה אשר ברכנו ה' היא שמחה. והנה כשמביאים את הביכורים אומרים "הגדתי היום לה' א'לקיך". ויש לשאול, מדוע נאמר: "הגדתי היום לה' א'לקיך", היה צריך להיות כתוב לה' א'לוקינו, וכי ה' הוא רק אלוקיו של הכהן בלבד? נראה כי התשובה לכך קשורה למקום המקדש. כאשר היו נכנסים לבית המקדש היתה הרגשה של קדושה מיוחדת והיו חשים את השכינה ממש, היו רואים את עבודת הכהנים, את הקרבת הקרבנות והקטרת הקטורת, היו רואים את עמוד הענן ואת הניסים שהיו נעשים שם במוחש, והיה האדם מתפעל ואומר לכהן "אשריך שאתה נמצא במקום כזה" לכן אומר "הגדתי היום לה' א'לקיך".

פרשת כי תבוא נקראת לעולם קודם ראש השנה והטעם מובא בתלמוד (מגילה דף לא, ב): "תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: עזרא תיקן להן לישראל שיהיו קוראים קללות... שבמשנה תורה קודם ראש השנה. מה הטעם? אמר אביי: כדי שתכלה השנה וקללותיה". יהי רצון שנהיה שרויים בשמחה תמיד, ומתוך כך נזכה שתכלה שנה וקללותיה - תחל שנה וברכותיה, אמן כן יהי רצון.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

תשובה, תפילה וצדקה – מעבירין את רוע הגזירה

הקללות המופיעות בתורה באות לעורר את עם ישראל לתיקון רוחני עמוק, רבותינו מצאו קשר בין

המכה שנראית לעינינו לבין סיבתה (אבות ה, ט):

חיה רעה באה לעולם על שבעת שנים, ועל חלול השם. גלות באה לעולם על עובדי עבודה זרה, ועל גלוי עריות, ועל שפיכות דמים, ועל השמטת הארץ. בארבעה פרקים הדבר מתרבה. בריבועית, ובשביעית ובמוצאי שביעית, ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה. בריבועית, מפני מעשר עני שבשלישית. בשביעית, מפני מעשר עני שבשלישית. ובמוצאי שביעית, מפני פרות שביעית. ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה, מפני גזל מתנות עניים:

חיה רעה באה לעולם על שבעת שנים ועל חלול השם - בניגוד לשבעת שקר בה לדוגמא, אדם נשבע על עץ שהוא אבן, הרי שהנשבע לשוא נשבע על עץ שהוא עץ. גם שבעה זו אסורה בתכלית, כיון ששבעה זו היא לבטלה ושלא לצורך.

הגדרת חילול השם, היא עבירה חמורה המשתנה לפי האדם וכמו שאמרו (יומא פו, א): "אבל מי שיש חילול השם בידו, אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביום הכפורים לכפר ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת. שנאמר: 'ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו'. היכי דמי חילול השם? אמר רב: כגון אני, אם אקח בשר מזהאיטליו ולא אתן את התשלום לאלתר. (וכשני מאחר לפרוע הוא אומר שאני גזלן, ולמד ממני להיות מזלזל בגזל, רש"י). רבי יוחנן אמר: כגון אני, שאלך ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין". (ואין הכל יודעין שנחלשתי בגרסתי, והם למדין הימני להבטל מתלמוד תורה, רש"י).

וכן אמרו (שם): "אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ואין משאו ומתנו באמונה, ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו - אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לחבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה - ראו כמה מקולקלן מעשיו וכמה מכוערין דרכיו! ועליו הכתוב אומר: 'באמור להם עם ה' אלה ומאדצו יצאו'."

ופירש רש"י: "שהכתוב קורא חילול השם, כשאדם חשוב עובר עבירה ופורענות באה עליו, והכל אומרים: מה הועילו לו, ראה החסידים והחכמים רעה באה עליהם, שנאמר: 'ויחללו את שם קדשי', ובמה חללוהו באמור עליהם הנכרים שגלו ביניהן, ראו עם ה' אלה ולא יכול להצילם שלא יגלו, נמצא שם שמים מתחלל וכבודו מתמעט."

ובתלמוד (שבת לג, א): "בעון שבעת שנים ושבעת שקר וחילול השם וחילול שבת חיה רעה רבה ובהמה כלה, ובני אדם מתמעטין, והדרכים משתוממין, שנאמר (ויקרא כו, כג): 'ואם באלה לא תוסרו לי', אל תקרי באֵלֶּה אלא באֵלֶּה (שבעה). וכתוב: 'והשלחתי בכם את חית השדה ושכלה אתכם'."

וזהו מידה כנגד מידה, שכן האדם פגע בכבוד ה' בכח הדיבור שניתן לו יתר על הבהמה, תבוא הבהמה וחית השדה ותפגע בו. וכן כל מוראו של האדם על הבהמה נובע מצלם אלוקים אשר בו, וכן הוא אומר (בראשית ט, ב): 'ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ', אך בזמן שאדם מחלל את השם ומראה שאין עליו מורא ה', אז גם מוראו סר מחית הארץ, והיא פוגעת בו.

גלות בא לעולם על עובדי עבודה זרה, ועל גלוי עריות, ועל שפיכת דמים, ועל השמטת הארץ - המשנה מגלה את הטעם בגינוי נענש עם ישראל בגלות מרה וקשה, וכך מובא בתלמוד (שבת לג, א): "בעון שפיכות דמים בית המקדש חרב ושכינה מסתלקת מישראל שנאמר (במדבר לה, לג-לד): 'ולא תחניפו את הארץ אשר אתם בה... ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שוכן בתוכה', הא אתם מטמאים אותה אינכם יושבים בה ואיני שוכן בתוכה. בעון גלוי עריות ועבודת כוכבים והשמטת שמיטין ויובלות גלות בא לעולם,

ומגלין אותן ובאין אחרים ויושבין במקומן, שנאמר (ויקרא יח, כז-כח): 'כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם, ותטמא הארץ ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה, כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם'. ובעבודת כוכבים כתוב (ויקרא כו, ל-לה): "'והשמדתי את במותיכם והכרתי את חמניכם ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליכם וגעלה נפשי אתכם, ונתתי את עריכם חורבה והשמותי את מקדשיכם ולא אריח בריח נוחחכם, והשימותי אני את הארץ ושממו עליה אויביכם היושבים בה, ואתכם אזרה בגוים והריקותי אחרים חרב והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חורבה, אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואתם בארץ אויביכם אז תשובות הארץ והרצת את שבתותיה, כל ימי השמה תשובות את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה"'.
 וזוהי תשובתו של רש"י.

שלושת העבירות החמורות מעידות כי יושבי הארץ מואסים בתורה וממילא אינם ראויים לשבת בארץ הטובה, המובטחת לשומרי מצוות ה'. בודאי אלו שאינם מקיימים את המצוות הקשורות בארץ, ואינם שוממים את הקרקע בשנה השביעית כציווי ה', מוכיחים כי אינם מקבלים על עצמם את חוקי הארץ, וזו מקיאה אותם.

בארבעה פרקים הדבר מתרבה - בארבעה זמנים הדבר שמגיע לעולם בגלל העבירות הנזכרות לעיל מתרבה, בשנה הרביעית לשמיטה, ובשביעית שהיא שנת השמיטה, ובמוצאי שביעית, ובמוצאי חג הסוכות שבכל שנה ושנה, והטעם לזה כדברי המשנה להלן.

ברביעית מפני מעשר עני שבשלישית, בשביעית מפני מעשר עני שבששית - השדות שבארץ ישראל נזרעות במשך שש שנים, ובשנה השביעית השדות מופקרים, ללא עיבוד על פירותיהם. בעלי השדות מחויבים לתת בכל שנה עשירית מן היבול ללוים, שלא קבלו נחלה בחלוקת הארץ, ועסקו בשירות בעבודת המקדש. מעשר זה נקרא **מעשר ראשון**.

בנוסף למעשר זה הפרישו בשנה הראשונה, השניה, הרביעית והחמישית מעשר נוסף: **מעשר שני**. מעשר זה ניתן למאכל לבעל השדה, אך היה נאכל בירושלים בלבד. בשנה השלישית והשישית הפרישו במקום המעשר השני הנאכל לבעלים, **מעשר עני** הניתן לעניים בלבד. מעתה ברורה קביעת המשנה כי הדבר מתרבה בשנה הרביעית והשביעית לשמיטה, שכיון שלא נתנו לעניים את המעשר שלהם וגרמו להם למות ברעב, בא הדבר מידה כנגד מידה והורג בהם.

ובמוצאי שביעית מפני פירות שביעית - התורה מצווה אותנו (שמות כג, י-יא): "ושש שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה, והשביעית תשמיטה ונטשתה ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה, כן תעשה לכרמך לזיתך". הפקרת התבואה בשביעית נועדה לאכילת האביונים. הדבר מתרבה במוצאי השנה השביעית, בגלל שלא הפקירו בעלי השדות את פירות השביעית לאביוני הארץ, כדי להחיות בהם את נפשם.

ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה מפני גזל מתנות עניים - אנו מצווים לתת מתנות עניים בשעת הקציר והבציר, ככתוב (ויקרא יט, ט-י): "ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט, וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אתם אני ה' אלהיכם". ומכאן החובה לתת לעניים: פאה, לקט, שכחה, פרט ועוללות. אדם הנמנע לתת לעניים את מתנותיהם ידע כי הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא פרקליטם, כאמור (משלי כב, כג-כד): "אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער, כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש". חג הסוכות הוא חג האסיף, מי שלא נתן עד מוצאי החג את מתנות העניים, כבר לא יתנם והרי הם גזולות בידו, ולפיכך במוצאי החג מתרבה הדבר, ל"ע. ומכאן הזהירות הגדולה הנדרשת בקיום מצוות אלו הלכה למעשה.

ע"פ הספר "מעשה אבות"

הלכות אמירת סליחות

א. מנהג הספרדים לומר סליחות מליל ב' באלול עד יום הכיפורים כי המה ימי רצון, והאר"י ז"ל היה נוהג לומר סליחות מלה במלה עם הציבור החל מר"ח אלול. אין אומרים סליחות בראש חודש אלול, בשבת ובראש השנה.

ב. האשכנזים נוהגים לומר סליחות החל ממוצאי שבת שלפני ראש השנה (עיין הגאון תקפ"א אות ח' ומשנ"ב ס"ק ו'). אם חל ראש השנה ביום ב' או ג' מתחילים האשכנזים "סליחות" במוצאי שבת בשבוע שקודם לכן, בכדי לומר סליחות לכל הפחות ארבעה ימים קודם ראש השנה, שבצירוף עם ימי הסליחות שבעשרת ימי תשובה יהיו סה"כ עשרה ימים.

ג. אפשר לומר "סליחות" רק אחרי חצות לילה ובשום אופן לא יאמרו "סליחות" או י"ג מידות לפני חצות לילה (כה"ח שם ס"ק א' ב'). יש מהאשכנזים שאומרים "סליחות" בלילה הראשון קודם חצות, ומקפידים בזה כיון שיש בו סליחה של "במוצאי מנוחה". וגם מי שהחזיק במנהג זה, טוב שישנה ויאמר "סליחות" אחר חצות הלילה.

ד. הזמן הטוב ביותר לסליחות הוא לפנות בוקר בשעה שהיא עת רצון קודם תפילת "ותיקין" (עם הגן החמה). ואם איחרו - אפשר לומר סליחות אחר כך. (כה"ח שם ס"ק א, ב). וישתדל עכ"פ בערב ראש השנה לומר סליחות קודם עלות השחר על מנת שיוכל לומר וידוי ונפילת אפים בסליחות.

ה. תיקון חצות קודם במעלה לסליחות ולתלמוד תורה. על כן אם אדם ער אחר חצות, או שקם קודם עלות השחר יקדים לומר תיקון חצות, ואף אם יפסיד בכך אמירת סליחות.

ו. מורים ומלמדים צריכים גם הם להתאמץ לומר סליחות עם הציבור, וראוי להם לישון מוקדם על מנת שלא לפגוע בתלמידיהם וכדו'. כתב החיד"א: "וראיתי כמה ת"ח בימים האלה מפסיקים לתלמוד שאלות ותשובות, לפלפל, ואומרים סליחות, תפילות ותחנונים. ועוסקים בספרי מוסר.

ז. נוהגים להגיש תה או קפה לאומרים סליחות בבית הכנסת על מנת להקל על הקמים בשעה מוקדמת, ומותר שיהיו עם סוכר (עיין כה"ח פ"ט ס"ק ל"א). אמנם מי שיכול להתגבר ולא לשתות תבוא עליו ברכה, ובמיוחד אחרי עלות השחר, ובכל מקרה אין להגיש דברי מאכל בזמן הסליחות. ולפי הזוהר הקדוש אין לאכול ולשתות לפני עלות השחר, ונוהגים להקל בשתיה.

ח. כאשר היחיד מתוודה, טוב ונכון שבסוף נוסח הוידוי יתוודה על חטאיו הפרטיים, ויעשה זאת בלחש כדי שלא ישמעו אחרים את חטאיו, דכתיב: "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה". אמנם בנוסח המודפס בסידורים שהכול אומרים אותו, ואפילו וידוי הגדול של רבנו ניסים אין בו משום מפרסם חטאיו.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לדפנות: ציפורה וידועה לוי. שרה בת שמחה. עור בן עישה. תקוה בת עישה. אלגרה בת גאון. אסנת בת זרבה. מול בת ענלה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. הראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. עדן בת רחל. מיטל מוריה אדרי. יוסף בר בן מיכל. דוד ביטון הי"ו. לעילוי נשמות: הגר"ע יוסף. הגר"מ אליהו. רבי מסעוד מלול. רבי יעקב זמרים שושן. יצחק דרעי. מקסים חסד דרעי. נדיר חזום. ישראל אברהם נתן. אורן מעלים. דוד גרוסברג. מורי פולק. אסתר וענבר חזום. עמנוס דמרי. אסתר בת תורה. אליהו בת פרידה. איריה בן שמעון. ציטה בת דוד. יצחק ולאח אסמחוני. עדיה עננים. חיה רחל לוי. בעמך יהודה. נדירה שמעון. אסתר אלקובי. אברהם בן שגאי אלעזר. לאור רחמים. דבורה ואילן מעלים. מיסאל ועקמן. אדני זפרי. אליה שדיר. יצחק בן פנחס. יצחק ושמחה אילוז ז"ל. אורי יצחק אילוז הי"ד. סוף יאיר יעקב שושן הי"ד. לע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שגדור, שושנה רוז, רפאל פריצ, וציעליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד. אברהם ולאח ציטרון ז"ל. להתחזקת נעדר צה"ל ושביווי ובהם: הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ. וכל החתופים והשבוים בעזה!

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483